

מעניקה תקווה לאסירות

יוליה מוגילבסקי, אזרחית ילידת אוקראינה המתנדבת בשב"ס, חדורת אמונה ועשייה, גילתה בכלא "נווה תרצה" תופעה מעניינת: האסירות העולות מחבר העמים נעדרו כמעט לגמרי מן הפעילויות והחוגים הרבים המוצעים לכלל האסירות ■ יחד עם קצינות החינוך של הכלא יזמה פרויקט משותף בשם "תקוה", שמטרתו לסייע ולתמוך באוכלוסיית העולות, לחזקן ולעודד את השתייכותן לחברה הישראלית ■ תרומה של אור ואהבה

מאישה אחת קטנה

לפני שש שנים, בשנת 2000, התעוררה ביוליה מחדש הכמיהה להתנדב ולתרום ובעקבות זכרונות נערותה בשכנות לבית הכלא - פנתה אל שירות בתי הסוהר.

לא משתתפות בחוגים

יוליה פנתה למחלקת החינוך בכלא "איילון" והשתלבה בה כחונכת לאסירים שאינם דוברי עברית, הלומדים באולפן לעברית שהוקם בכלא. לאחר כשנה שם, סיימה את משימתה הראשונה ב"איילון" והמשיכה בלימודיה. הדרך להמשך ההתנדבות היתה ברורה וכשפנתה לכלא "נווה תרצה" - התקבלה בשמחה והחלה לחנוך אסירה, נשאית אידיש, באופן פרטני. בכלא הנשים גילתה תופעה מעניינת: בפעילויות החינוך הרבות והמגוונות שהועברו לאסירות בכלא, נפקד מקומן של האסירות העולות מחבר העמים. יוליה עקבה בעניין רב אחר התופעה, שאינה מקבילה למתרחש בחברה הרוסית כלל, המעודדת מאוד השתתפות אינטנסיבית בפעילויות תרבות, חוגים ויצירת תחביבים, כבר מגיל צעיר. כשהביאה את הנתון לתשומת ליבם של קציני החינוך בכלא, הם עקבו במשותף וראו שאמנם עשרות רבות של אסירות משתתפות בשפע החוגים, ואילו מתוך 30-40 אסירות שהן עולות ממדינות חבר העמים - רק שתי אסירות משתתפות בפעילויות.

"לילות לא ישנתי", אומרת יוליה, "לקחתי ללב". יוליה התלבטה כיצד ניתן לטפל באסירות העולות כקבוצה ולא כבודדות ומצאה אופן קשבת אצל נשות הסגל המופקדות על תחום החינוך ב"נווה תרצה" - איריס טסלר וקצינת החינוך הגושית, טליה לינדנר.

הפרויקט שהרימו שלושתין במשותף עוסק בהעצמת מערך המתנדבים, תוך שימת דגש על פעילויות ייחודיות לאסירים עולי חבר העמים. בבתי הסוהר של הגברים - אוכלוסיית העולים שוהה יחד כל הזמן, בקבוצות, מצב המאפיין

יוליה מוגילבסקי

חומות הכלא מצאה עולם חדש ומרתק, שעורר בה רצון לסייע לנשים שם להגיע למקום נורמטיבי יותר. היא הבינה שחלק גדול מהאסירות הגיעו לכלא בגלל נסיבות חיים קשות ובעייתיות.

לארץ עלתה לבדה בשנת 1994, בגיל 18 וחצי. כעולה חדשה צעירה, נקלטה בניצנה, פרויקט קהילתי-חינוכי לנוער ישראלי ולנוער עולה, שהוקם בלב המדבר ב-1987 על ידי הסוכנות היהודית. התקופה הראשונה בארץ, כחלק מקהילה התנדבותית תומכת, זכורה לה כתקופה מרתקת ויפה. בהמשך עברה לאולפנה לעברית בטבריה, שם התעורר בה הרצון להסיר את החומות בינה לבין החברה הישראלית ולהתגייס לצה"ל. הגיוס המיוחל לצבא גרם לה להרגיש שווה, חלק מהחברה, והיא היתה גאה על התעוררתה בישראל. במהלך השירות מצאה משפחה מאמצת אצלה בילתה את סופי השבוע, שחזקה את תחושת שייכותה.

מאת: אורית שטלצר

המסתורין שמאחורי החומות הופך את שירות בתי הסוהר לאחד הגופים היותר מרתקים, השובים את דמיונם של אזרחים שומרי חוק. למעלה מעשרים אלף מבקרים בשנה נמשכים להצצה בנעשה במתקני השירות. המפגש עם השירות ועם האסירים, מביא אזרחים טובים לתרום לחברה בעבודה התנדבותית עם אסירים. יוליה מוגילבסקי היא אחת מתוך אותם מאות מתנדבים, אשר דרכה כמתנדבת מהווה סמל לפעילות ההתנדבותית החוץ-ארגונית בשב"ס.

פועלה ההתנדבותי של יוליה מושפע מנפתולי דרכה בארץ. בימים אלה היא שוקדת על תוכנית מורכבת, רבת משתתפים וארגונים, עבור אסירות בשב"ס. מדובר בפרויקט שישלב את כל האסירות, מתוך כוונה לחזק את זהותן הישראלית ולתת בידיהן כלים להתערות טובה יותר בחברה לקראת שחרורן. הפעילות של יוליה משלבת מעורבות חברתית ונתינה, המון נתינה. כמובן - ללא שכר כלל, אך התמורה שלה היא הרבה סיפוק וגאווה.

השכנות הן אסירות

יוליה נולדה בעיר מליטיפול שבאוקראינה. בקרבת ביתה, עמד כלא לנשים. היא התבגרה והפכה לנערה בשלהי משטר הפרסטרותיקה של גורבצ'וב, בתקופה שאופיינה בשינויים במפעלים, שינויי שכר, שינויים מעמדיים וגילוי הזהות הלאומית. יוליה ראתה סביבה צעירים רבים, המידרדרים לפשע בלידת ברירה, כדי להצליח להביא כסף ומוון הביתה. היא עצמה השתייכה למעמד בינוני ומבוסס יותר. כנערה שהרבתה 'לבלוע' ספרים, התחזקה בה ההרגשה כי מתן הזדמנות לכל אדם יכול לחולל לשינוי, שינוי שייקח אותו למקומות אחרים. את התחושה שקיננה בה הפכה לשליחות. ראשית, ביקשה לבקר בכלא לנשים ומצאה בו עניין רב. מאחורי

יוליה מוגילבסקי: "הרצון של האסירות להתחבר ולהתערות בחברה הישראלית צריך לבוא ממקום של חוזק ולא של אין ברירה"

לקבוצת העולים החדשים בכלא יש פוטנציאל גדול מאוד לשיקום ויש להתמקד בצורכיהם הייחודיים. את הפנייה לכל המוסדות, יצירת הקשר וההסברים עושה יוליה באבה, באדיקות רבה ועם המון "פושריות" ורצון עז להצלחה.

קליטה מחדש

איריס טסלה, ראש תחום החינוך בכלא ושותפתה העיקרית של יוליה למשימה, אומרת: "אנשים שבאים להתנדב בכלא יכלו ללא ספק להתנדב במקומות מקובלים יותר, המהווים קונסנוס. דווקא אנשים שבאים מרצון למקום שכולם שואפים להתרחק ממנו - הם בעיניי אנשים הראויים להערכה עמוקה. להביא למקום כמו כלא אמונה ואור - יש לזה ערך עצום לאסירים ולחברה".

יוליה מסתכלת על השנים האחרונות בסיפוק רב: "הרצון של האסירות להתחבר ולהתערות בחברה הישראלית צריך לבוא ממקום של חוזק ולא של אין ברירה. ברגע שניתן להן את האפשרות להתערות ולבטא את עצמן - יתעורר בהן הרצון להיטמע בחברה הישראלית. רוב האסירים והאסירות לא עברו את תהליך הקליטה נכון: אין להם זהות ישראלית חזקה ולכן ברחו לסמים, לאלכוהול וכו', במקום להתמודד. באמצעות פעילויות ההתנדבות והפעילויות המתאפשרות להם ברוסית - אנו עושים עבורם תהליך מתוקן של קליטה מחדש. כשהם חזקים ויודעים לבטא את עצמם - הם מרגישים שייכים יותר. כך אנו יכולים להשפיע על המרקם של החברה הישראלית; זו יכולה להיות תרומתנו לנפשות התועות שלא השתלבו בארץ בגלל קשיי הגירה ותרבות, וכמובן - תרומה ניכרת מאוד לחברה ולקהילה".

זהו הסיפור על יוליה - אישה קטנה, מתנדבת גדולה, שאסירים משוחררים רבים חבים לה תודה.

עצמי, הערכה עצמית מבפנים ותחושת שייכות יש סיכוי להצלחה בטיפול. זוהי התחנה החשובה ביותר להערכתך", מסכמת יוליה.

לתוכנית הכוללת הזו קוראים "תקוה", ראשי תיבות של המילים: תמיכה, קידום ועידוד האסירה. התוכנית הכוללת לשנת 2006 כבר על המדף ומורכבת מארבע סדנאות, בנות שלושה חודשים כל אחת.

הסדנאות עוסקות בנושאים כגון: התפתחות אישית והעצמה, שליטה במצבי משבר, קידום בלימודים לאסירות עובדות, הורות וסדנה להכרת התרבות הישראלית-יהודית. במקביל, אחת לחודש תתקיים סדנת "עליה לצורך עליה", שתכלול מפגשים עם עולים חדשים שהשתלבו במגוון מקצועות, המהווים דוגמה אישית להשתלבות מוצלחת בחברה הישראלית. בנוסף, במהלך כל השנה יגויסו לפרויקט מתנדבות חדשות, שיוזמו וייכנסו לפעולה בכלא, תוך מעקב אחריהן. כרגע קיימת כוונה לבחון את הרחבת פרויקט "תקוה" גם לבתי סוהר של גברים בגוש מרכז, בעקבות התועלת הרבה שמפיקות ממנו האסירות.

כשהורמה הכפפה על ידי קצינות החינוך, נרתמה יוליה לפעילות, תוך שהיא סוחפת אחריה מתנדבים נוספים. היא פועלת בשנים האחרונות באינטנסיביות רבה, ומשקיעה שעות על גבי שעות מדי שבוע - לא רק בין תחומי הכלא אלא גם בגיוס מתנדבות לחונכות אישית דרך ערוצי מדיה בשפה הרוסית, החושפים את הכלא והפעילויות הייחודית בו.

יוליה הבינה כי צריך לרתום למאמץ גם גופים וארגונים ממוסדים, ביניהם הרשות לשיקום האסיר, משרד הקליטה, הביטוח הלאומי וארגונים נוספים. מפגישות שהתקיימו עם נציגי גופים אלה לאחרונה עולה, כי גובשה הסכמה חד-משמעית בקרב כל הגורמים המקצועיים, לפיה

מהגרים בכל חברה. "את המצב הזה", אומרת יוליה, "אפשר דווקא לנצל לטובה: לתת לאנשים אלה הזדמנות להתבטא, להעניק להם כלים. על ידי העצמת הקבוצה - אפשר להפחית את מפלס המצוקה הפסיכולוגית של חבריה ולחזק בהם את הרצון להשתלב בחברה הישראלית". יוליה מדגישה ללא הרף כי עולי חבר העמים מרגישים מבודדים, והרעיון הוא שהם ינצלו את הזמן בכלא בצורה מיטבית, על מנת להשלים ולצמצם פערים תרבותיים.

המיזם שהקימה יוליה מבוסס על מתן הזדמנות לאסירים העולים: "שיקבלו בשפה הרוסית את כל מה שנותנים לשאר האסירים בעברית", היא אומרת. יוליה יוזמת ומארגנת סדנאות לאסירות עולות חדשות - סדנאות כישורי חיים מתמשכות, הרצאות חד-פעמיות במגוון נושאים, וכן דואגת להעשרת הספרייה בכלא בספרים בשפה הרוסית. באמתחתה עוד תוכניות רבות שכבר עומדות להתממש: לימוד עברית אחה"צ לאסירות עובדות שאינן יכולות ללמוד בבוקר, התאמת תהליכים שיקומיים וקליטה בעולם העבודה, הרחבת ההיכרות עם הארץ והמדינה והזיקה לאתרי הטבע באמצעות הרצאות וסרטים.

לחוש הערכה עצמית

"מדובר בקבוצה גדולה מאוד, של 30-40 אסירות עולות מחבר העמים. זהו צורך עצום. אני אישית מאוד מאמינה בקבוצות תמיכה כמו '12' הצעדים', בשיחות טיפוליות שונות, בסדנאות, בפעילויות אקטואליה ובמיזמים נוספים המתקיימים בכל בתי הסוהר. אך כדי שהאסירות ירצו להיות בקשר ולעבור תהליך - הן צריכות לחוש יותר הערכה עצמית. לשם כך, לתחום החינוך ולמעורבות בפעילויות החינוכיות בכלא יש ללא ספק משמעות רבה. רק לאדם בעל ביטחון